

BENJAMIN FERENCZ

NADIA KHOMAMI

Mindig csak az igazat

Száz év bölcsessége

Gyakran megkérdem Ben Ferencztől, hogy-hogy ilyen derűs.

– Ha befelé sírsz, akkor legalább kifelé ne-
vess, különben belefulladász a saját könnyeidbe
– szokta válaszolni.

Korábban úgy képzeltem, hogy a történelem csak könyvekben létezik, meg azokon a fekete-fehér filmekből származó fotókon, amelyeket diákkoromban mutogattak nekünk. A háborút, pusztítást vagy újjászületést illusztráló képeknek semmi közük nem volt a hétköznapijainkhoz. De a világot alakító hősök nem feltétlenül a múltban ragadt, kitalált figurák egy távoli korból, amelyben a jó legyőzte a gonoszt.

Egészen véletlenül akadtam Benre. Egyik este amerikai hírcsatornák közt kapcsolgattam a tévét, és szerepelt valamelyik tudósításban.

Akkoriban Londonban dolgoztam, a *The Guardian* riportere voltam, és a nyilatkozata felkel- tette az érdeklődésemet. Utánanéztem, ki ő, és csodálkozva láttam, hogy élete során milyen fontos feladatokat vállalt és milyen sok mindent tapasztalt.

Találtam egy felvételt, amely Nürnbergben – náci nagygyűlések egykori helyszínén –, a részben helyreállított Igazságügyi Palotában készült, és Ben főügyészként szerepelt rajta. Huszonhét éves volt, elszánt és energikus; a magas pulpitus elfedte, hogy milyen alacsony, miköz- ben megnyitotta minden idők legnagyobb gyil- kossági ügyének tárgyalását. Az *Einsatzgruppék*, a legalább egymillió zsidó és más kisebbségi haláláért felelős náci halálbrigádok huszonkét vezetője hallgatta a vádlottak padjáról.

Nem tudom, miért hatott meg ennyire, de hirtelen úgy éreztem, beszélnem kell vele tele- fonon. Talán mert épp annyi idős voltam, mint ő, amikor több mint hetven évvel ezelőtt részt vett ezeken a tárgyalásokon. Talán azért, ami a hírekből áradt. Nagy-Britanniában megszavaz- ták a kilépést az Európai Unióból, Amerikában egy valóságshow-celebet választottak negyven-

ötödik elnöknek, a Közel-Keleten polgárháborúk tomboltak: egyszóval a világháború után kialakult globális rend gyors bomlásnak indult. Vagy talán csak azért éreztem így, mert épp egy fájdalmas szakításon estem túl, és kellett valaki, aki emlékeztet rá: a háború és szenvedés borzalmaihoz képest a magándrámák lényegtelenek.

Megkerestem Bent, és megbeszéltük, hogy hívni fogom. Bevallom, fennkölt, komoly emberre számítottam. De az első benyomásom az volt vele kapcsolatban, hogy kivételesen empátikus és rokonszenves. Elmúlt százéves, de ravaszul szellemes, és bár sok szörnyűséget látott életében, mégis mindig van kedve viccelni.

Néhány perc elég volt hozzá, hogy kiderüljön, új erőt tud önteni az emberbe. A beszélgetésünkből riport lett a *The Guardian* Életmód rovatában. Az aznapi megjelenések közül ezt a cikket olvasták a leghosszabb ideig az oldalunk látogatói, ami azt jelzi, bármilyen szokatlan is ez manapság, hogy aki belekezdett, az elejétől a végéig elolvasta. Akkor már öt éve dolgoztam újságíróként, de ez volt a legnagyobb elismerés, amit addig kaptam. A világ minden részéről, minden korosztályból jelentkeztek olvasók,

hogy elmondják, mennyire megérintették őket Ben szavai.

Az itt következő fejezetek egy több hónapon át tartó beszélgetéssorozat eredményeként születtek. Mondhatnám, hogy azért folytattam vele a megkezdett diskurzust, mert minél több emberhez el akartam juttatni a szavait. Tulajdonképpen igaz is volna, de valójában sokkal önzőbb okból maradtam kapcsolatban Bennel: kedves és szellemes ember, aki kiváló tanácsokat ad.

– Ma rosszkedvem van, Benny – mondtam neki néha.

– Kedvesem – válaszolta ilyenkor –, bármi legyen is a baj, biztos, hogy túlélte már rosszabbat is.

Bennek megvan az a titokzatos képessége, hogy élete minden szakaszából pontosan emlékszik az apró részletekre, anekdotákra, azoknak a nevére, akikkel összehozta a sors, és arra is, hogy milyen volt az időjárás aznap. Amikor először felvettem neki a rendszeres beszélgetések ötletét – amelyeknek e könyv a végeredménye –, nem állt rögtön kötélnek.

– El sem tudja képzelni, milyen elfoglalt vagyok – mentegetőzött. – Annyi a dolgom, arra

sincs időm, hogy megértsem, miképpen lettem az, aki vagyok. Meghalni sincs időm.

Ez így ment egy ideig, ő folyton az elfoglaltságaira hivatkozott, én pedig azt ismételttem, hogy az egész nem fog sokáig tartani.

– Kedvesem – mosolygott csúfondárosan az első negyvenöt perc után –, ha ebben a tempóban haladunk, a riportalánya nem éri meg az interjú végét.

Beszélgéseink során az volt számomra a legmeglepőbb, hogy bár egy óceán és hét évtized választ el minket, mennyi közös van bennünk. Mindketten kisgyerekként kerültünk az új hazánkba, veszélyes környéken nőttünk fel, kultúrák és kontinensek között nevelkedtünk. Mindketten a barátainknak és a feliratos filmeknek köszönhetjük a nyelvtudásunkat. Mindketten szorgalmasak voltunk, de képtelenek rá, hogy betartsuk a szabályokat. Szűkebb családjunkban elsőként szereztünk diplomát, és az egyetemen hamar rájöttünk, hogy ha versenyben akarunk maradni, akkor keményebben és többet kell dolgoznunk másoknál. Mindketten jogot tanultunk, szeretünk úszni, és a komor dolgokban is meglátjuk a humort. A tetejébe még egy napon